

IOAN SLAVICI

Pădureanca

Prefață, fișă biobibliografică
și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>O proză cu valoare de document socioistoric</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	12
<i>Referințe critice</i>	14
<i>Notă asupra ediției</i>	19
 Pădureanca	 23

O PROZĂ CU VALOARE DE DOCUMENT SOCIOISTORIC

Nuvela *Pădureanca* a fost publicată de Ioan Slavici în ziarul „Tribuna“ din Sibiu în 1884 și, în același an, în broșura cu nr. 1 din Biblioteca populară a „Tribunei“. În numai un an *Pădureanca* beneficiază și de o versiune germană datorată lui Mite Kremnitz publicată, în 1885, în „Rumänische Revue“.

Într-o organizare subiectivă a etapelor de creație slaviene, perioada junimistă este cea mai bine cotate de critica literară și didactică, perioadă căreia îi aparține și nuvela *Pădureanca*, citită în ședințele Junimii, la sfârșitul lui 1883 și începutul lui 1884.

Nuvelă? Totuși există exegeți care au contestat încadrarea de gen, Ion Breazu considerând-o mai degrabă un roman. Nuvelă sau nu, *Pădureanca* este o continuare a unei teme favorite a lui Slavici, tratată în nuvelele „idilice“ *La crucea din sat* și *Gura satului*, cea a dragostei și a căsătoriei în lumea rurală. Cu *Pădureanca* se petrece o schimbare de la idilic spre tragic și dinspre etnografic și social spre psihologic. Nuvela mai păstrează încă reminiscențe idilice ca elemente insulare într-o desfășurare epică mai largă, de o tonalitate preponderent dramatică.

Nuvela este rezultatul unei conversiuni literare a unor evenimente istorice (precum epidemia de holeră din 1873), iar acțiunea se desfășoară într-un spațiu geografic familiar

scriitorului, ținutul „pădurenilor“, pe valea râului Cerna hunedorean.

Conflictele sociale și morale generate de disparități economice sunt adâncite, dar și reconstruite în acord cu evoluția sentimentului iubirii. Cuplul Simina-Iorgovan este un astfel de tester pentru inegalitățile de tot felul. Acestui cuplu i se interpune un personaj cu un joc de un dramatism special, Șofron, supus unor încercări, venite din opoziția familiei sau din însăși natura protagoniștilor. Tema iubirii este dublată de obsesia familiei ca simbol al ruralului sănătos. Fiul bogătașului Busuioc, Iorgovan, pleacă în ținutul pădurenilor pentru a aduce oameni la seceriș. Semne ale schimbării ordinii se impun de la început. Holera amenință ținutul de la câmpie unde-și are Busuioc pământurile. Totuși Iorgovan pleacă să-i aducă pe pădureni. Dar feciorul lui Busuioc nu merge doar pentru mâna de lucru în ținutul de sub munte. El vrea s-o revadă pe Simina, fata de care s-a îndrăgostit cu un an în urmă când pădurenii au strâns recolta tatălui său. Simina, fata lui Neacșu „crasnicul“ din Zimbru, e o fată frumoasă, dar săracă. Și ea îl iubește pe Iorgovan și hotărăște să-l urmeze, convingându-și tatăl să participe la seceriș, deși există amenințarea holerei. Revenirea Siminei la casa lui Busuioc declanșează începutul dezastrului. Slavici își așază personajele într-o relație de dependență unele față de altele. Astfel, Simina îl iubește pe Iorgovan care are pentru fată un sentiment greu de definit, amestec de iubire nebună și dispreț pentru condiția ei economică. Pe Simina o iubește însă Șofron, sluga cea mai apropiată a bătrânului Busuioc. Pentru tatăl lui Iorgovan căsătoria fiului său cu Simina nu este posibilă. Incapabil de a lua o decizie fermă, Iorgovan se împarte între dragostea pentru Simina și calculele sociale. După moartea lui Pupăză, construcție tragică prin intenție, despre care se știe că e fratele vitreg al lui Busuioc, popa Furtună, cumnatul lui Busuioc, încearcă să rupă legătura lui Iorgovan cu Simina, mutându-i pe pădureni pentru seceriș pe moșia lui. Tentativa se dovedește un eșec tragic pentru că Simina

nu se poate depărta de Iorgovan. Neacșu, tatăl fetei, pleacă la moșia popii unde moare răpus de holeră. Dintr-un fel de compasiune amestecată cu teamă, Busuioc se înduplecă și acceptă căsătoria Siminei cu Iorgovan, dar fiul său continuă să nu știe ce vrea. Simina înțelege și amână să dea un răspuns; însingurată și părăsită, Simina se întoarce în Socodor și devine fată în casă la văduvul Martin. Șofron, sluga lui Busuioc, pleacă și el la Socodor pentru a fi alături de Simina. Când lucrurile par a intra din nou pe un făgaș normal, Iorgovan, care încercase să-și înecă slăbiciunea în vin, cade victima „flăcărilor“ pe care le provoacă, amestec de neglijență și tentativă de sinucidere, la moară. Cu trupul ars, Iorgovan moare, victimă a destinului care la Slavici e forța ce mișcă, implacabil, lumea.

Dragostea este damnațiune și mai puțin fericire. Fire puternică, deschisă și cinstită, Simina îl iubește din toată inima pe Iorgovan. Convinsă că și el o iubește, în ciuda purtării lui derutante, ea își asumă inițiativa, îl provoacă, vrea să-i susțină voința paralizată de teama dezaprobării familiei. Își mărturisește public dragostea, chiar atunci când el se leapădă de ea, și trece peste sfatul tatălui ei, care încearcă să-i arate nepotrivirea și lipsa de perspectivă a unei asemenea iubiri: „Nu te face, fata mea, pui de cuc în cuib de cioară... că nu-ți este firea pentru aceasta...“ „Nu-mi pasă, taică!“ este răspunsul ei și, cu cât Iorgovan se arată mai „slab de înger“, Simina se simte tot mai atașată de el, mai dornică să-l ocrotească, cu un fel de dragoste maternă. Mănată de tăria sentimentului ei, fata refuză chiar să-și urmeze tatăl la Socodor, noul loc de seceriș. Doar moartea acestuia din cauza holerei, lunile de durere și remușcări ce urmează par să o smulgă pe Simina de sub vraja dragostei: „Câtă nebulie, câte dureri pe urma ei! – și totuși, simțindu-se cumințită, Simina începu să plângă. Era trezită din aiurirea ei, dar pierdut îi era și farmecul vieții.“ Refuză cu demnitate pețirea lui Busuioc, socotind-o ca pornită din milă, dar nenorocirea lui Iorgovan scoate încă o dată la iveală trăinicia sentimentului ei. Simina este unul dintre

personajele feminine memorabile ale lui Slavici. Iorgovan, tânărul abia ieșit din adolescență, este personajul cel mai zbu-
ciumat și mai puțin articulat al nuvelei. În Iorgovan, scriitorul
studiază un caz de slăbiciune de caracter. Sugerând că aceasta e
favorizată de poziția sa privilegiată prin bogăție, Slavici amin-
tește ca o primă treaptă a ratării abandonarea studiilor liceale și
reîntoarcerea în sat cu un statut ambiguu. Apoi, relația confuză
cu autoritatea paternă care, cu cât este mai laxă, cu atât el o re-
simte mai constrângătoare. Iubirea pentru Simina este trăită de la
început cu durere. „Știu numai că-mi ești dragă de mi s-au urât
zilele“, îi spune el la prima reîntâlnire, împotrivirea familiei,
niciodată exprimată deschis, dar resimțită de Iorgovan cu
acuitate exagerată, rivalitatea „înjositoare“ a lui Șofron, dar mai
ales indecizia și incapacitatea de a se ridica la înălțimea pro-
priilor aspirații mențin personajul într-o continuă frământare
psihică, exteriorizată printr-o alternanță a inhibiției și indife-
renței mimate cu exaltarea, a umilinței și a prosternării în fața
fetei cu brutalitatea și grosolănia. Slăbiciunea de caracter, diag-
nosticată pe rând de Neacșu, de Șofron și chiar de Simina,
ajunge s-o conștientizeze el însuși, împingându-l tot mai mult
spre degradare prin beție, petreceri, scandaluri și, în cele din
urmă, spre gândul sinuciderii, și ea ratată din lipsă de voință și
eșuată într-un accident. Deși trăiește în zbu-
cium și sfârșește în
moarte năprasnică, personajul este lipsit de orice aură tragică.
Șofron încheie triumphiul eroic pe care este axată nuvela. El este
prezentat în contrast cu nevolnicul și nefericitul fecior al boie-
rului. Venit din ținutul pădurenilor, el aduce tăria de caracter și
curățenia morală pe care Slavici le-o atribuie acestora. Șofron
are ceva din structura personajului de basm ale cărui mari merite,
prea puțin aparente, îi asigură triumful final. În contrast sunt
prezențați și părinții celor doi protagoniști, îngâmfații Busuioc,
pendulând între fanfaronadă și meschinărie răzbunătoare, și
bătrânul înțelept Neacșu. Personajele evoluează pe un fundal
natural, social și etnografic de o mare bogăție. În prima parte,

totul e frumos și luminos, deși deasupra întregului planează, ireală parcă, amenințarea holerei. Se rețin mișcarea impetuoasă, repetată an de an, a pădurenilor spre sărbătoarea naturii de pe valea Zimbrului, văzută din goana calului de Iorgovan, încremenirea pustiului devastat de holeră etc. Dintre aspectele etnografice se remarcă și cele legate de riturile funerare.

Mai mult decât în alte nuvele, Slavici reușește în *Pădureanca*, alături de sondarea sufletelor cuprinse de iubire, o monografie literară a regiunii natale, foarte apreciată de contemporani. Astfel, Valeriu Braniște scria: „În foileton începuse fermecătoarea nuvelă *Pădureanca*, cu acel miros de țară, pe vremea secerișului și a adunatului de fân, cu figuri din viața sătească românească, cu vorbe așa cum trăiesc în gura țăranului, simple, dar deslușite și nu arareori cu profund înțeles, aproape mistic. Citeam cu ardoare *Tribuna*, zi de zi, număr de număr, din doască în doască.“

Cu siguranță, dacă forțele centripete ale istoriei literaturii române nu ar fi acționat în sensul clasicizării prozei lui Slavici, astăzi, *Pădureanca* nu ar fi decât unul dintre textele cu valoare de document socioistoric. Această concluzie, poate prea violentă simbolic, nu reduce cu nimic importanța actului de receptare a nuvelistului Slavici.

Lucian Pricop